Ooggetuige van koloniale geschiedenis

Juf Jennifer gaat niet meer opzij

Jacqueline Bonnes, oktober 2026

© J.Runs

'*Mijn leerlingen vinden me soms best streng. Als het nodig is sta ik naast ze, maar soms moet je ze ook begrenzen*.' Glimlachend vertelt Jennifer over haar lessen op het Apeldoornse Gentiaan College, een school voor voortgezet speciaal onderwijs. Het Gentiaan College is bestemd voor leerlingen die op dat moment geen passend onderwijs kunnen volgen op een reguliere school. Het Gentiaan heeft allerlei niveaus, waaronder VMBO, MAVO, HAVO en VWO. Maar voor al die leerlingen is zij 'Juf Jennifer' of 'Mevrouw'. Een juf die niet zomaar opzij gaat.

Jennifer is geboren in Paramaribo. Maar natuurlijk is zij veel méér dan enkel die afkomst. Ze is bijvoorbeeld ook studente Geschiedenis aan de lerarenopleiding geweest en politievrouw bij de Amsterdamse motorbrigade. En nu werkt ze ook voor *SCA-verbind*, voluit: *Surinaams Caribisch Apeldoorn-verbind*. Dat is een organisatie die volgens SCA's website 'het Nederlandse trans-Atlantische slavernijverleden en de doorwerking daarvan bespreekbaar, zichtbaar en invoelbaar wil maken'.

Waarom wijdt Jennifer haar weinige vrije tijd aan dit laatste doel? Het antwoord ligt in het verleden: Jennifer is een ooggetuige van koloniale geschiedenis.

Als peuter naar Amsterdam

Rond 1971 komt peuter Jennifer in Nederland, omdat haar ouders hier zijn gaan werken en studeren. Die zijn dan echter niet meer samen. Jennifer wordt opgenomen in het gezin van de ouders van de nieuwe vriendin van haar vader. Die hebben al 14 kinderen, '*dus ééntje meer kan er nog wel bij*.' Zo wordt de schattige Jennifer ('*Als ik als klein kind*

over straat liep, gingen mensen aan me plukken') verplaatst van haar overgrootmoeder in Paramaribo naar de kinderrijke familie Van Heijningen in een Amsterdamse volksbuurt. In dat grote gezin hoort Jennifer er gelijk bij. Ze mag haar nieuwe opvangouders opa en oma noemen.

Afb. Als anderhalfjarige te Paramaribo en in het grote gezin Van Heijningen te Amsterdam. 'Oma' van Heijningen krijgt een cadeautje. © J. Runs.

In het nieuwe gezin krijgt Jennifer veel liefde. Ze wordt geknuffeld, zit op schoot en leert over de wereld en over samenleven. 'Opa' vertelt veel verhalen. Op een dag vraagt hij haar haar handjes open te doen en leest zogenaamd de handlijnen: '*Kijk eens, een M en een W. Dat betekent: Mens en Werk.*' Een andere levensles van 'opa' ziet op conflictoplossing. Als de kinderen ruzie hebben, moeten ze rustig op een rijtje op de bank plaatsnemen en moet iedereen zijn of haar zegje doen.

Als kleuter naar Hoogezand-Sappemeer (Oost-Groningen)

In 1974 verhuist Jennifers moeder naar Oost-Groningen, en Jennifer moet mee. Het is natuurlijk erg wennen in weer een nieuwe omgeving en zonder het warme gezin van 'opa en oma' Van Heijningen. Maar ook hier staat een goede fee klaar om Jennifer extra te helpen. Het is kleuterschooljuf Bulter. Zij stelt het kleine meisje op haar gemak, staat naast haar bij onzekerheid en verdriet, en is al met al voor Jennifer een voorbeeld van hoe een docent moet zijn.

In die tijd, midden jaren ’70, zijn kleuterschool en basisschool nog niet overal geïntegreerd. Dus, na een tijdje op de kleuterschool, moet Jennifer de volgende stap zetten. Ze gaat naar de basisschool. Ook daar is ze de enige van kleur. Als ze op de eerste schooldag het schoolplein opkomt, stopt iedereen met spelen en staart haar aan. Gelukkig grijpt de nieuwe schooljuf, Juffrouw Van de Kooi, snel in. Ze pakt resoluut Jennifers hand en loopt met haar naar binnen. In de klas vraagt ze wie er naast haar wil zitten. Met het meisje dat enthousiast haar vingertje opsteekt, ontstaat een vriendschap voor het leven.

Juffrouw Van de Kooi weet hoe het voelt als je volgens anderen ‘anders’ bent. Juf is namelijk linkshandig, in een tijd dat dat niet wordt toegestaan. Juf heeft moeten leren met RECHTS 😳 te schrijven, hoe moeilijk dat voor haar ook was. Maar Juf Van de Kooi heeft haar ‘anderszijn’ omgedraaid in een kracht. ‘*Ik was erg onder de indruk van juffrouw Van de Kooi. Ze kon met twee handen tegelijk op het bord schrijven!*’

Helaas moet Jennifer na een paar jaar naar wéér een andere school, omdat de oude wordt gesloopt. Daar ondervindt ze voor het eerst in haar leven wat het doet als een leraar kinderen naar beneden haalt. De leraar van de zesde klas (nu: groep 8) heeft bij voorbaat een oordeel over ieders vervolgschool. Al aan het begin van het laatste schooljaar op de basisschool verdeelt hij de klas in drie rijen. In de rechter rij zitten kinderen die naar de HAVO-VWO zullen gaan. In die rij mogen bijvoorbeeld ook de kinderen van de dokter zitten. De middelste rij is voor kinderen die waarschijnlijk naar de MAVO zullen gaan. En de linker rij … daar moeten de kinderen zitten die volgens hem naar de huishoudschool moeten, ‘de spinazie-academie’ in zijn woorden. Deze kinderen worden vaak de klas uitgestuurd om de planten water te geven, af te wassen of andere klusjes te doen. Zij kunnen toch niets leren. Eigenlijk krijgen ze weinig onderwijs. Natuurlijk moet Jennifer in deze linker rij zitten.

In deze klas ervaart Jennifer voor het eerst hoe subtiel kolonialisme en racisme er uit kunnen zien. Bijvoorbeeld tijdens geschiedenisles. ‘We moeten trots zijn op wat we in Indië hebben bereikt.’ ‘Slavernij past in de bijbel.’ Het gaat zó alledaags dat het zeker voor een kind moeilijk is om onder woorden te brengen wàt er exact aan stoort. ‘Jullie kunnen dit of dat toch niet’, ‘Jullie …’ Jennifer ervaart het zo dat aan haar subtiel, maar onmiskenbaar, duidelijk gemaakt wordt waar ze staat op de maatschappelijke ladder.

Van de weeromstuit maakt ze zichzelf klein. Ze gaat onderpresteren, om zodoende te voldoen aan de verwachtingen van de leraar. Ze gaat opzij.

Van MAVO naar HAVO naar VWO naar HBO

Naar aanleiding van de CITO-toets (en een moeder die de huishoudschool voor haar intelligente kind niet accepteert), mag Jennifer toch naar de MAVO. Ze haalt er gelijk goede cijfers. Op deze school zijn er voor het eerst méér kinderen van buiten Nederland, zoals uit Spanje en Aruba. Jennifer begint zich te verdiepen in haar roots.

Na de MAVO volgt de HAVO. Jennifer krijgt tekenles van een leraar die meer opheeft met blonde meisjes. Zij heeft dus nooit hoger dan een zes gehaald. En ook hier hoort ze zijn nonchalante racisme, waar ze inmiddels gevoelig voor is geworden: 'Jullie hebben toch een heel andere kunstopvatting'.

Na de HAVO volgt het Atheneum, maar dat is saai en heeft ze uiteindelijk niet afgemaakt. Vervolgens gaat ze de Groningse lerarenopleiding Geschiedenis doen. Het wordt een heerlijke tijd. De docenten weten veel en ze willen verhalen vertellen. Toch is er één ding dat Jennifer opvalt, namelijk dat de koloniale geschiedenis ontbreekt. Wat er is over de koloniën, wordt door een Westerse bril gezien. Dat Jennifer bezig wil zijn met haar herkomst, met Surinaamse geschiedenis, komt hier tot ontwikkeling.

In die tijd bestaat er in Hoogezand-Sappemeer een levendige Surinaamse gemeenschap. Er worden veel verhalen verteld over Suriname. Ook werden oude tradities geëerbiedigd. Niet alleen op het punt van eten en drinken, maar bijvoorbeeld ook om bij Oud-en-nieuw 24 uur tevoren het huis schoon te maken. Of voor een overledene een kaarsje in een glaasje water te branden. Bij een verjaardag heeft altijd wel iemand een angisa (traditionele Surinaamse hoofddoek). Naast soul en reggae hoort ze Surinaamse muziek. In deze tijd begint ze te lezen over discriminatie en racisme, zoals de geschriften van Martin Luther King en Malcolm X. *'Constant met mijn neus tussen de boeken*', vertelt ze glimlachend.

Het begin van het werkende leven: van 1994 (Naarden-Bussum) via Apeldoorn (2002) tot nu

Na Jennifers afstuderen op de lerarenopleiding zijn er geen banen in het onderwijs. Nu onvoorstelbaar, maar begin jaren '90 is dat de situatie.

Jennifer moet een Plan B verzinnen. Na een tijdelijke baan in de zorg in Naarden-Bussum, solliciteert ze op een advertentie in een tijdschrift. Voor een baan bij de politie

Amsterdam. Na een lange procedure inclusief een sporttest (ze heeft er flink voor getraind 😊), wordt ze aangenomen. Vervolgens komt ze als enige van haar jaar terecht bij de Wegenverkeerspolitie, de motor-agenten. Dat is een omgeving van vooral mannen, alfamannen, en een paar vrouwen, alfavrouwen. Jennifer blijkt onderdeel van een experiment om er meer vrouwen aan te nemen. In plat Amsterdams doet ze voor hoe de kennismaking ging: '*Wa kom jij hier dan doen? En je hep ook nog geeneens je rijbewijs. Meissie dat wordt tog niks.*' Toch wordt het wèl een mooie tijd. Jennifer heeft succes door haar hersens in te zetten, en die klussen te doen die nuttig zijn maar waarin de anderen niet goed zijn.

Na een paar jaar motorbrigade gaat ze in nóg een graadje rauwere omgeving werken: bureau Nieuwmarkt, het hart van het Amsterdamse Wallengebied. Maar na een tijdje begint toch het onderwijs te trekken. Ze wordt aangenomen op een middelbare school in Zutphen en gaat wonen in Apeldoorn. Uiteindelijk komt ze als gezegd terecht bij het Gentiaan College, de Apeldoornse school voor voortgezet speciaal onderwijs.

Alweer was/is Jennifer de enige Surinaamse juf. Maar door alle puzzelstukjes uit het leven die haar hebben gevormd (waaronder de Groningse school-ervaringen, de politie, maar ook de wijze lessen van 'opa en oma' Van Heijningen) lukt het haar om haar taak goed te volbrengen. '*To teach is to touch a life forever*', zegt ze een beetje weemoedig. Natuurlijk heeft ze 'heikneuters' onder haar leerlingen gehad, zoals ze het zelf zegt. Maar ook deze kinderen begrijpen goed dat juf en leerling elkaar nodig hebben om er een goed jaar van te maken. En daarbij: Jennifer is steeds eerlijk geïnteresseerd in het verhaal van iedereen. En dat helpt.

Wat wil Jennifer kwijt over haar slavernijverleden?

Jennifers voorvader Charles Runs woonde en werkte als slaafgemaakte in de Surinaamse streek Coronie. Daar is hij vrijgemaakt nog vóór de afschaffing van de slavernij op 1 juli 1863.

WIJK SUB L^A. C Dominé Straat of Gracht.

Opneming van den Staat der Bevolking der Stad *Paramaribo*, gedaan in 1846

NIEUW NUMMER.	HOOFD- EN ANDERE VRIJE BEWONERS.								Slaven, welke zich op het Erf van den Hoofd-Bewoner bevinden, hetzij eigene Slaven, hetzij gehuurde Slaven, hetzij van eenige Plant. of Grond, hetzij van elders, of uit eenig ander oorzaak op 't Erf woonachtig.								Aanmerkingen.
	NAAM.	VOORNAAM.	BLANKEN.	KLEURL.	VRIJE NEGERS.	OUDERDOM.	BEROEP.	GODSDIENST.	KLEURLINGEN.				NEGERS.				
									Mans.	Vr.	Jongs.	Meisj.	Mans.	Vr.	Jongs.	Meisj.	
D 385	Runs	Charles				1	34	Smid									R.C.

Afb. In 1846 registreert Charles Runs zich als vrij man. Hij is smid en woont op de Domineestraat. Surinaams archief, Wijkregisters Paramaribo, aktenummer 1846c548.

Ook Jennifers moeder stamt af van slaafgemaakten. Haar voorouders komen uit Para, ook een Surinaamse streek. Soms ervaart Jennifer heel sterk hoe het leven voor haar voorouders geweest moet zijn. Het greep haar bijvoorbeeld enorm aan in een Berlijns museum in het slavenkwartier van een nagemaakt slavenschip. Zelf verklaart ze die reactie ook een beetje uit het feit dat ook zijzelf, net als de slaafgemaakten destijds, meermaals als een stemloos object is overgeplaatst naar een hele nieuwe wereld. Jennifer is innig dankbaar dat zij als peuter bij de Van Heijningens in een warm bad is terechtgekomen, maar realiseert zich heel goed hoeveel geluk ze daarmee heeft gehad. Haar voorouders hadden dat geluk niet.

Symbolische objecten

Op Jennifers arm is een mooie tattoo van een vlinder (dagpauwoog) aangebracht. Die staat voor transformatie, bescherming en innerlijke groei. Ze heeft de tattoo laten zetten na het overlijden van een dierbare vriend. De tattoo-artiest heeft zelf bij de Maori geleefd.

Verder draagt ze opvallend veel turquoise armbanden en ringen. Die kleur staat voor kracht en wijsheid, voor heldere communicatie, innerlijke rust, balans en creatieve inspiratie. Niet dat ze dat tevoren bedacht: ze heeft in haar puberteit deze kleur gekozen en sindsdien niets anders gedragen. '*Het zou me niet verbazen als dit een mystieke band met mijn voorouders is*.'

Jennifers belangrijkste sieraad is de Surinaamse mattenklopper ring. Deze figuur heeft West-Afrikaanse wortels. Het patroon lijkt op de West-Afrikaanse Dagi knoop, dat is een Adinkra-symbool uit Ghana. Dat symboliseert een historische verbinding met de Afrikaanse herkomst en haartradities via de trans-Atlantische geschiedenis. Daarnaast staat de figuur voor reiniging en bescherming. Men gelooft dat de mattenklopper symbolisch negatieve energie, jaloezie en het 'boze oog' (Ogri Ai) uit iemands leven slaat, zodat er ruimte ontstaat voor het goede. Ten slotte staat het patroon voor verbondenheid en overdracht. Volgens de traditie koop je een mattenklopperring niet zelf, maar krijg je hem cadeau van ouders, familie of een dierbare als teken van volwassenheid, vriendschap of liefde. Jennifer heeft haar ring van haar kinderen gekregen.

En ten slotte: waarom tijd besteden aan *SCA-verbind*?

SCA-verbind heeft in 2026 de Apeldoornse Keti Koti herdenking georganiseerd. Alleen al het werken daaraan is mooi en zinvol.

Maar daarnaast zorgt *SCA-verbind* voor een warme aanvulling op de kennis over ieders roots. Doordat er verhalen over Surinaamse en Caribische geschiedenis worden gedeeld, worden gemeenschappelijke wortels blootgelegd. En kan iedereen een aandeel leveren in de verwerking van die geschiedenis door gebeurtenissen, tradities en gevoelens te onderzoeken en dóór te geven. We kunnen niet volstaan met opmerken dat het verleden is geweest is en nu moet rusten, want dat verleden heeft nog steeds gevolgen. Het geeft rust om zich bewust te zijn van het koloniale verleden, om te weten wie je bent en waar je vandaan komt.

Jennifer geeft twee voorbeelden. Tot voor kort heeft ze nooit geweten dat ook het rustige groene Apeldoorn een koloniale geschiedenis heeft. Ze was verbaasd te lezen dat er een vrijgelaten slaafgemaakte woonde in de Oranjestraat in Apeldoorn-Zuid. Drie Surinaamsen in de Oranjestraat Het is fijn om dit feit te kennen: het maakt de geschiedenis duidelijk.

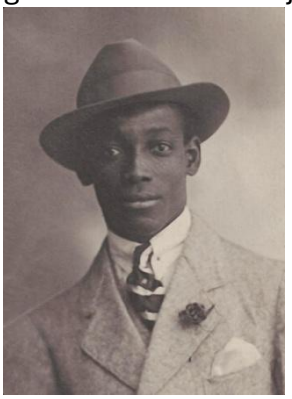

Een ander voorbeeld is de Surinaamse held en verzetsstrijder Anton de Kom, die een eregraf op de Erebegraafplaats te Loenen heeft. Tijdens Keti Koti op 1 juni 2026 heeft Jennifer met zijn kleinzoon gesproken.

Anton de Kom ca 1924.
Bron: Wikipedia.

Wat Jennifer drijft is dit verleden gezamenlijk met anderen onderzoeken (‘*We zijn allemaal Apeldoorners’*) en er dan onderwijsmateriaal over maken. Juf Jennifer gaat niet meer opzij.